

I 363.2 50

П. А. КУЛІШ

КРА́ШАНКА

РУСИНА́М и ПОЛЯКА́М

НА ВЕЛІ́КДЕНЬ 1882 РО́КУ

ви́дана ти́пом дру́гим

з ДОДА́ТКОМ ПОСЛІСЛОВА́

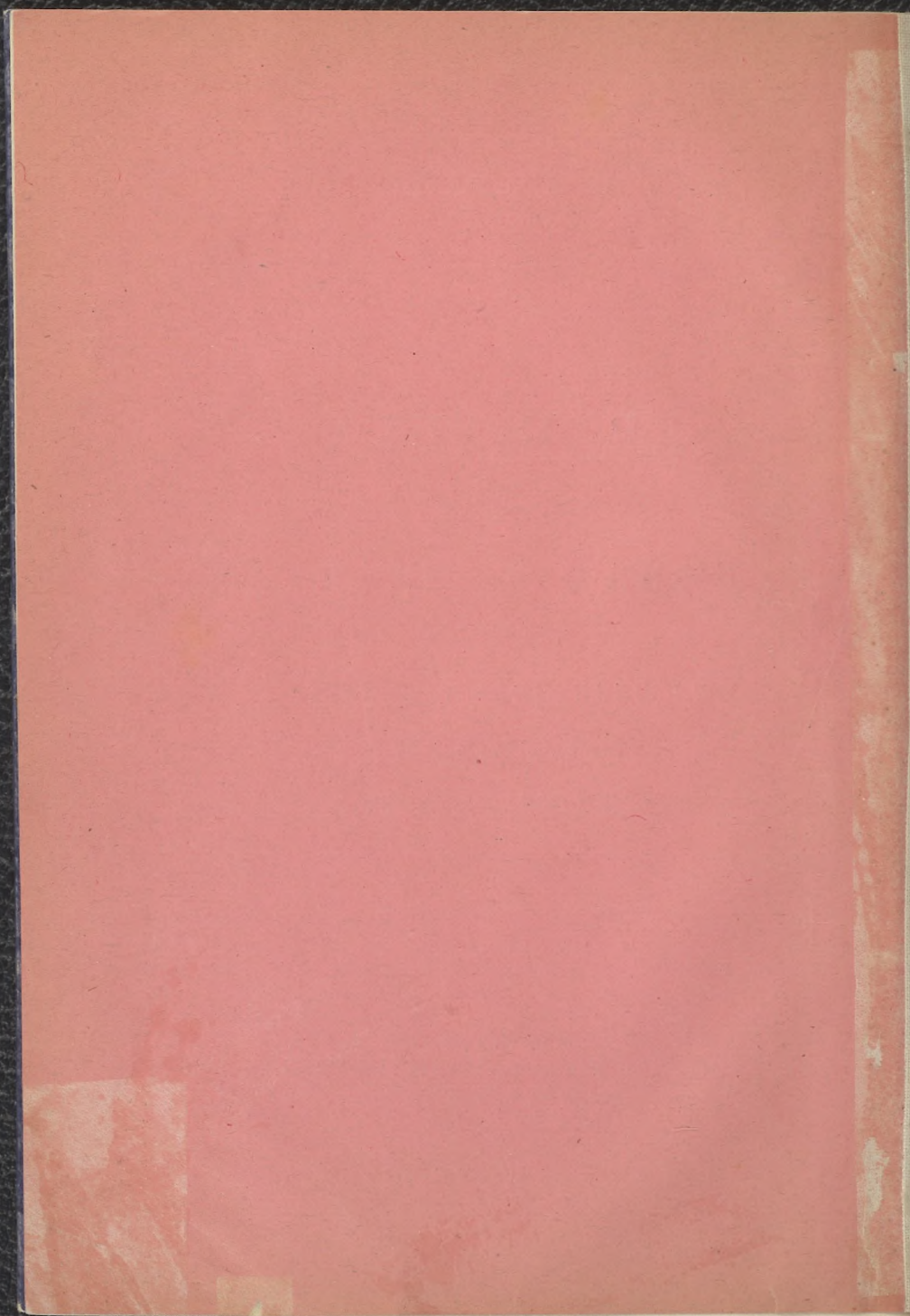
У ві Льво́ві

з Друка́рні Товари́ства і́мени Шевче́нка

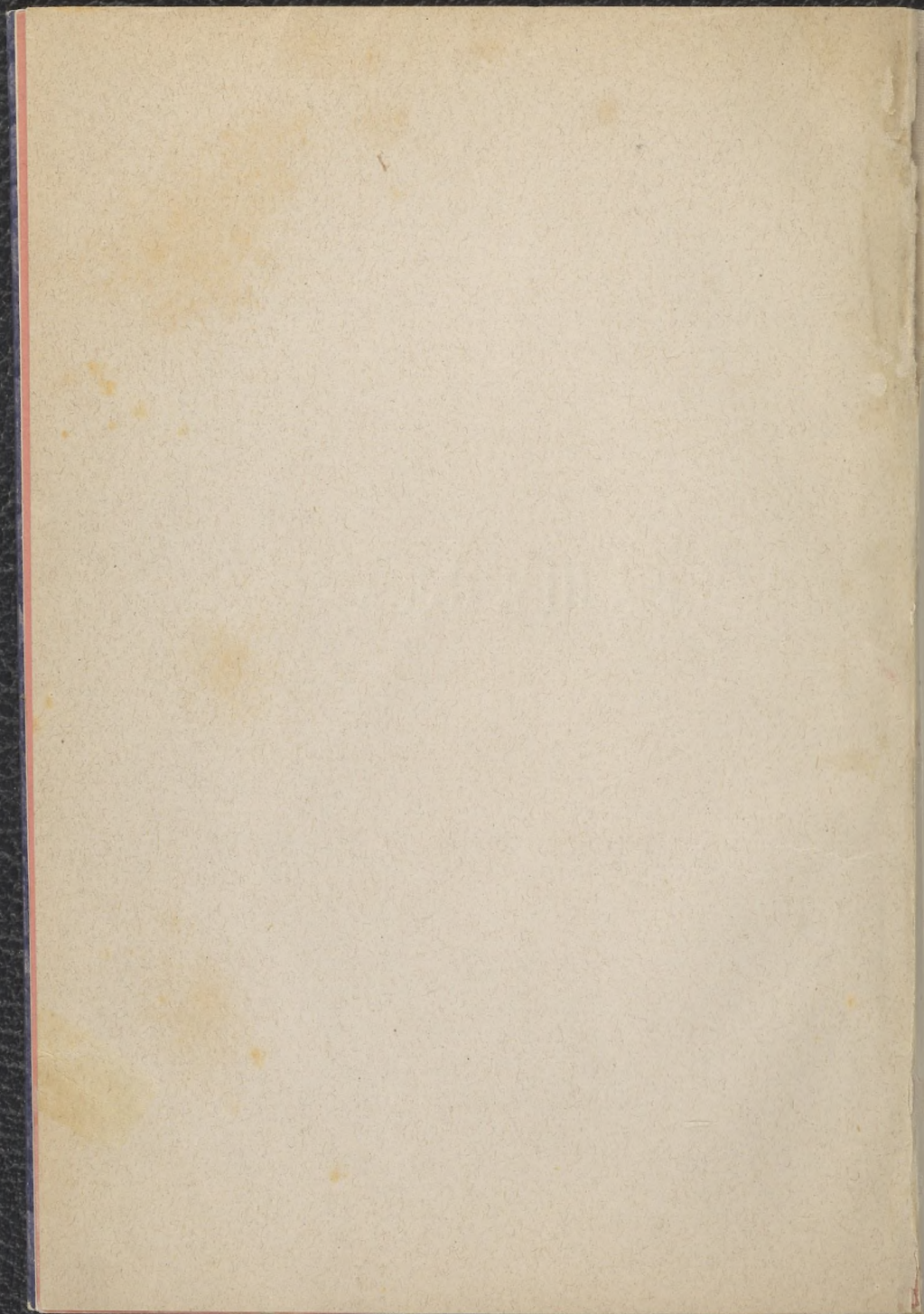
під за́рядом К. Бедна́рського

1882

454

КРА́ШАНКА

П. А. КУЛІШ

КРА́ШАНКА
РУСИНА́М и ПОЛЯКА́М

НА ВЕЛІ́КДЕНЬ 1882 РО́КУ

ви́дана ти́пом дру́гим

з ДОДА́ТКОМ ПОСЛІСЛОВА́

У ві Льво́ві
з Друка́рні Товари́ства і́мени Шевче́нка
під за́рядом К. Бедна́рського
1882

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001005762754

I 363.250

Накладом Автора.

1966 K 845/
25

СЕ ХРИСТОСУВАННЕ З ДРУ́ЗЬМИ Й ВОРОГА́МИ

БІДОЛА́ШНИЙ А́ВТОР

СТО́ЯЧИ МІЖ СЦІ́ЛЛОЮ И ХАРІ́ВДОЮ

БЛАГОГОВІ́ЙНО ПРИСВЯ́ЧУЄ

СЛОВО́ДЖЕНИМ ОД НА́ШОЇ ВЕЛИ́КОЇ ТУ́ГИ

МУ́ЧЕНИКАМ ЧОЛОВІКО́ЛЮБСТВА

ТАРА́СУ ШЕВЧЕ́НКОВІ

И

АДА́МУ МИЦКЕ́ВИЧОВІ

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1100 EAST 58TH STREET

CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 733-4331

CHICAGO, ILL. 60637

CHICAGO, ILL. 60637

CHICAGO, ILL. 60637

CHICAGO, ILL. 60637

CHICAGO, ILL. 60637

CHICAGO, ILL. 60637

CHICAGO, ILL. 60637

CHICAGO, ILL. 60637

Слава въ вѣшнихъ Богу, и
на землі миръ, въ человѣцѣхъ
благоволѣніе. — Воскресѣніа
день, просвѣтитесь людіе...

Церковна піснь.

Браті, забудьмо давні чвѣри,
Та засвітимо світло вкупі...

Хуторна Поззія.

Не малий ми нарід, дарма ще
нас не добачають наші сусідо
у своїм величанні. Не малий
ужé тим, що, докіль стояли ми
за Польщу, під пятаю в Ляха
извивалась Москва, а як поча-
ли стояти за Москву, стала тогді
Польща пищати під пятаю в Мо-
скаля.

*Записний Лист до Української
Интелігенції.*

I.

Панове Русині, любі наші українські рідичі,
и ви, Панове Полякі, не чужі нам Українцям люде!
раді світлого світа, котрэ говóрить нам, що наші
прédки воскресли в наших дýшах и ми самі

воскрéснемо в ду́шах на́ших потóмків, побесі́дуймо
вкúпí про те, щò в на́ми дія́лось и щò з на́ми
ді́єця нині́.

„З истóриєю трéба за все рахувáтись“, про-
мóвив одíн из вели́ких на́ших сучáсників, сла́вний
чоловіколю́бством перá свого, *) — рахувáтись
аж по́ти, ска́жемо від се́бе, по́ки заспоко́имо в собі́
невмі́рущого ду́ха пра́вди. Мúсимо з не́ю раху-
ва́тись и за на́ші недóмисли.

Тяжка́ и шкодли́ва те́мрява окривáла наш
украї́нський ро́зум из да́вніх давéн, щò до на́шого
наро́днєго пра́ва, до на́шої грома́дзької пра́вди, до
на́шої одвіча́льності перéд судóм культу́ри, сим
пра́ведним ареопáкгом наро́дів.

Посéрдили нас из Ляхáми лю́де богобоязлі́ві,
богоу́годні, богонóсні, богоподóбні и ма́ло-ма́ло не
богорі́вні. Посéрдили вони́ нас из вели́кої сво́єї
прихі́льності до на́ших неписьме́нних прэ́дків,
з вели́кої сво́єї ре́вности не по ро́зуму, и от, ми
аж и до́сі не перестаемо́ одно́ на 'дно́го важкі́м
ду́хом ди́хати.

Ще за́довго до Тата́рського Лихо́ліття, апо́-
столи хри́стія́нської любóви и богосло́вської нена́-

*) Wictor Hugo, „Les Misérables“.

висти поучали на Дніпрі, що всі латинці — Божі ворогі, грішніші кривою своєю вірою над розбиша́к и харцизя́к, непрості́нно грішні перед Богом и перед людьми,*) а на Віслі проповідували с такою ж самою християнською крото́стю, що „Русин тільки ляцькою крów'ю гасить сво́ю біснува́ту ненависть и застарі́лу жадо́бу помсти“.**)

По Татарському Лихолітті, ще до настання в Польщі ізуїцтва, Ляхи в наших владик-архиєрів були „бісові пекельники“, а Русь у римського прелатства не прекладалась над Жидову. Навіть у поважних королівських грамотах руські церкви именовано синаго́гами; а посполітим польським правом руських попів повернено в підданство нарівні з мужиками. Одіймати в нас „духовні хліби“ сяким чи таким робом уважали благодійні прелати ділом спасінним и богоугодним. За те ж и наше попівство не мало собі за гріх видумувати и про самих прелатів, и про їх духовних годіванців, панів, такі речі, які тільки була спромога відумати.

У XVIму столітті лютеранська та кальвінська колотнеча за віру прибавила руським попам завіття, не прибавивши нау́ки. Плєскати язиком,

*) Преподобний Теодосій Печерський.

**) Такий же преподобний Кадлубек.

а потім писати неможібні речі й пером стало у них таким звичайним ділом, як и клепати в монастірське біло.

II.

Козакі, не даючи вдові кїевського князя Симеона Олельковича господарювати, змусили її благати королі, щоб він узяв собі непокійний Кїїв, и дав їй у заміну Пинськ ис Кобрином та Рогачевим, *) а ченці пишуть у своїх хроніках, що Ляхі силоміць зробили з руського княжества польске воєводство.

Козакі нападають розббем на Межігорського Спаса, граблять и монастір и церкву, завдають „благочестівому“ чи „православному“ игуменові кривави рани; а кїївські ченці тільки й знають, що зневажати перёд своїм народом Ляхів, забуваючи про те, що кривсвірні Ляхі з великою труднотою підняли Кїїв из останньої руїни після Менгли-Гиреевої пожежи, и вдержували за християнським монархом сей пограничний гóрод одним рицарським самопожертвоуванням первих воєвод своїх, котрі служили „кресóву“ службу не стільки королєві, яко санóвники, скільки християнству, яко воїни святого креста.

*) „Археографическій Сборникъ“, VI, 88.

Первий бунтовник протів благочестівого пана, князя Остробзького, козацький гетьман Косінський, не поліг у них, як було справді, у нападі на другого благочестівого пана; князя Вишневцького, в Черкасах. Ні! в черпечих хронічках записано, що Ляхи замурували його живцем у стовп серед Варшави.

Другого бунтовника, Наливайка, що чинив розбишачькі похвалки на Краків, на всю шляхту и на самого короля, козаки не видали коронному гетьманові серед боєвого свого коша, и не прийняв він заслуженої кари від катової сокири в Варшаві. Ні, ні! чернечі хронічки оповідають, що його спалено живцем у мідяному волу, за його б то оборону віри благочестивої.

Минаючи інші такі відумки, и між ними по-півське підпалювання міжонароднього ворогування в знапій кожному Львівській Літописі,*) спогадаймо напасника на культурних людей, Острянина чи Остряницю. Сей у літописних наших споминках не покинув товаришів свого бунту серед гарячої битви над Сулою и не наложив головою у домовій бучі с козаками в Чугувщині, як се ми знаємо з московських воеводських „отписок“. О, ні! Из мизерного легкóдуха и зрадливого втікача зрób-

*) „Исказаніе Лѣтомъ отъ Рождества Христова року 1498 и по немъ будучихъ до 1649“.

лено в нас мученика инквізиторської лютости Ляхів, котрі, мовляв, ростерзали серед Варшави навіть и жінок и немовлят тих значних козаків, що похалпано б то їх разом з Остриницею на богомілі, як їздили козаки дякувати Богу за свою велику побіду над Ляхами та за вимушені в Ляхів пакта.

Сего мало. У Літописі Величка, злосліві предки переховали для легковірних потомків універсал Остриниці про нелюдське тиранство лядського рутмистра Геродовського. По сему широко-віщательному універсалу, небувалий ніколи Геродовський вироблював таке, що, поки ми самі були неуками в історії, ми вважали довгом своєї честі помститись хоть словом, коли не ділом, над губителями наших предків. Як же то почувались у серці своїм наші викохані в чернечих бурсах прадіди, почитуючи сі брехні! Як демонські палав їх дикий дух, загорівшись од сего ехідного підпалу!

III.

От же старосвіцькі наші пісменники не вважали своєї пекельної роботи за вчинок, протівний Христовій науці, и найдоказнішими тому свідителями служать нам їх сопірники, просвічені далеко більше наших попів и ченців латинські прелати.

Як одні, так са́мо й дру́гі працюва́ли з вели́кою ене́ргією над за́сівом у́сіких ві́думок по те́мних го́ловах, працюва́ли с спасе́нною ду́мкою — пере-тягти́ до́брих люде́й на ло́но справде́шніє, як мов-ля́ли ті й дру́гі, хри́сти́янської це́ркви, на ло́но єди́ної, як певні́ли ти й дру́гі, спаса́ючої віри.

По церкв́ах и по костёлах, по монасти́рях и по кля́шторах, по ру́ських бу́рсах и лати́нських ко́лле́гнумах, по богобо́язли́вих до́ма́х и вс́яких збо́рищах, представля́лась то́гді знева́жлива для це́ркви ярма́рко́ва сце́на, ще гі́рша ві́т тіє́ї, котра́ так возму́тила Хри́ста в Еру́сали́мському хра́мі. Взива́ючи себе́ навза́єм Хри́стовими проти́вниками, обі́дві сто́роні хапа́ють за по́лу вс́якого зустрі́чного и попере́чного, обб́ріхують сво́іх анта́гоністів и гру́бийнськими и найде́лікатні́шими ви́ра́зами, лє́стять и насмі́хаю́ця, вговору́ють и зну́щаю́ця, бага́ють и погро́жують, обма́нюють и тира́нять, підку́повують и вбива́ють на сме́рть, абі́ тілько попере́тáгувати люде́й иш чужо́ї фа́брики суеві́рства у сво́ю в́ласну.

Сере́д се́го ярма́рко́вого га́ласу й ктв́алту, ўмстве́нна те́мрява, бескрити́чність и легкові́рність, під на́звою побóжності и благоче́стия, пану́ють над бага́тими и вбо́гими, яко́ї б ні бу́ли вони́ віри, и в цій погі́бельній те́мряві, сере́д пого́ловної не-приві́чки до яко́го не́будь ана́лізу, до яко́ї не́будь

прóвірки слова ділами й вещами, у напущеному богословами тумані відумок про небо й зéмлю, дві зовсім іншого покрóю сили рóблять щиросéрдих, так са́мо як и ніщих, фабрика́нтів суеві́рства своїми знаряддями до панува́ння над лю́дьми перева́гою сили и споку́си. Москва́ й По́льща, ца́рство одного́ и ца́рство мно́гих царі́в, користу́юця незго́дою порі́зненої Ру́сі, и ту смерте́льну нена́висть, котро́ю духо́вні лю́де наді́хали прихі́льників кgréцької и лати́нської це́ркви, оберта́ють у вели́ке двігало людзькі́х серде́ць на підмо́гу самодержа́внёго або́ многодержави́нёго панува́ння.

IV.

Благочесті́ві попи́, забезпе́чуючи собі́ духо́вні хлі́би, нахиля́ють коза́цтво до підда́нства моско́вському царéві. Католи́цькі ксе́нзи шко́лами та костё́лами припа́юють козакува́ту ру́ську шля́хту до шля́хти по́льської нерозді́лимо. Пра́вда з Непра́вдою хóдять промі́ж мі́ром обня́вшись, и найлу́ччі лю́де ві́ку свого́ поми́лююця, котóру з них як зва́ти.

З одного́ бо́ку преподо́бні по́сники та святи́ мовча́льники го́рнуця до п'яно́го коза́цтва, не вважа́ючи на те, що сі́ заші́тники справде́шнієї христия́нської це́ркви, вою́ючи мусу́льма́н, де́рли христия́н и за гра́ницею й до́ма „бі́льш, ніж би

змогли вкупі Турки с Татарамі“.*) З дрúгого бóку король, серед зýзиченої своєї ра́ди, ясу́є на сéймі, що лúчче нехай згíне з ним самим Пóльща, нíж поступíтись Кгрéкам хоть латíнськими недóбками.

Роспочина́єця нескінче́нна нíзка ввору́жених гарма́тами королівських коммíсій на вгамува́нне коза́цтва, котре́ одну́ ру́ку простяга́ло до Москви́, де царюва́в єди́ний, мовля́ли попи́, сия́ющий під со́нцем благочестíвий мона́рха, а дрúгу до Стамбу́ла, де „повелі́тель чотирёх ко́нців світу“ на-становля́в за грóші востóчного па́пу. Хóдять корóнні гетьмані́ по Вкраї́ні, оборо́няючи шляхецький, міщанський, мужицький, ба и черне́чий до-бробу́т од доморóслої орди́; а с церко́вних та манасти́рських за́кутків ши́риця глуха́ пропакга́нда проти́в лядського за́маху на благоче́стие, и від Кíева до Льво́ва росхо́диця чу́тка, що на похóдах жовні́ре вистина́ють зустрíчну Русь у пень не за щò íнше, як тíлько за те, що вона́ — Русь, и наступа́ють на Вкраї́ну для то́го, щоб ві́різати благочестíвих до погі́ по саму́ москóвську гряні́цю. **)

*) Слова́ королівського посла́ до козаків перед Хоті́нською во́йною.

**) Львівська Літо́пись, мемуа́р яко́гось попа́.

Серед цієї смуту, запорозькі чуприндири торочять по шинках та по ярмарках готівим на все обірванцям про наругу Жидів, панських прислужників, над благочестивим християнством. Про одного Жіда оповідають, що в нього в леху образ Ісуса Христа прибито до землі чотирма цвіхами, очі йому повиколуповано, груди, руки й ноги попробівано; про другого, що не дає козакам и мужикам ключів од церкви, щоб охристити дитину або звінчати молодих; про інших Жидів, що на одній милі становили по три корчми; ще про інших, що позарандовували всі „козацькі ріки“, загніздившись на Самарі, на Саксани, на Гнилий, на Пробойній, на ріцці Кудесці, у таких незнайомих пустинях, на таких полувідуманих урочищах, де й козакам-бурлакам не було пристановища, де навіть Самуїл Зборівський помірає з низовцями від безхліб'я и безвіддя. Сліпé кобзарство, спасаючи душу по монастирях и п'янючуючи с козаками по шинках, складає думи про сю тяжку наругу, котрі й досі російська историографія, цураючись критики, приймає à la lettre за историчні свідельства. Шкодливі відумки католицького ізуїцтва знаходять собі wet за wet у відумках запорозької голої, котру навіть найученші и найпобожніші українські попи тогочасні именують „преславним Військом Запорозьким“ — и ширяця по всій

Русі кривава ненависть до лідського та до панського імени бліп.

Немногі тільки (як и на всім світі немногі, починаючи від часів Содома й Гоморри) праведно розумні душі, стоять крótкою вірою своєю и незасліпленою страстями правдою — з одного бóку, протів ласих на духóвні руські хліби латінських прелатів, з другого протів зрадливости своїх владик архиєрів, с трейтёго протів любостяжання и бессердечности пiшного панства, ш четвёртого протів ди́кого в своїм нє́тямі и занедбанні мужи́цтва. Та спасє́нне діло їх чістої чоловічної жи́зни, серед мизєрних діл людського звирювання, зістає́ця лє́дві виді́мим для истóрика, мов ясна іскра в по́пелі, перехóвана долею про далєку руську и польську б́удущину.

V.

Не дбаючи про сей тiхий невечєрній світ, байдужні на єго животворне сяєво козаки вербуют у свої купи молодіж, рождражену дєспотством непорядних батьків своїх, виховану серед хаосу середньєвікового громадського життi, відбпхнену від „шкільної чаши“ її зловредною гіркотію, зіпсовану в ремесничих цехах цеховою кривдою и вською роспу́стою. Своім своєвольним буяннем „по світах“,

вони протестують проти́в леда́чого життя́ в городо́вій Украї́ні, и зго́рда титу́люють себе́ в сво́єму за́порозько́му схови́щі „дóбрими́ моло́цями“.

От же й ці бунтовники́ проти́в до́машнєї, грома́дїнськoї и церкóвної о́пєки за все й про все, щò їм не до вподóби на Вкраї́ні, вину́вають у в оди́н го́лос па́нські поря́дки, да́рма що се бу́ли єди́ні може́бні поря́дки у тяжкі́х обста́винах Украї́нськoї на́ції. Виду́мують вони́ великі́ па́нські проти́в них кривди, и́гнорую́чи свої́ ді́ки проти́в пані́в ви́брики; роспро́стира́ють на всю́ шля́хту леда́че де́спoцтво кі́лькoх погáнців, гіркі́х перш усёго́ са́мий шля́хті; ма́люють па́нський по́бут на Вкраї́ні ра́єм, а му́жичький пє́клом, и вте́люють свої́ тенде́нційні ви́думки на́віть за́хожим на Вкраї́ну чужозе́мцям, на́віть та́ким па́нським о́фиція́лістам, котрі́ хвали́лись пе́ред земле́ями свої́ми, що за 17 лі́т служби́ в украї́нськoго ма́кна́та оса́дили на тата́рських шля́хах и ди́ких поля́х півсо́тні вели́ких сло́бід, чи то во́ль, роскoлонізу́ва́вшихся по́тім у ти́сячу сіл. *)

За городо́вим и сільськи́м гу́льтайством, за́ти́гненим у за́порозькі́ за́ти́зці, цехо́ві лю́де не зна́ють, щò робі́ти с свої́ми реме́ствами, кра́мніми ко́мoрями, ви́иницями, броваря́ми; а за шля́хецьки́ми

*) Францу́зький инже́нір Бо́план, слуга́ Стані́сла́ва Ко́нєцпо́льськoго, знамені́того коро́нного гетьма́на.

охочокомонниками, мало чим лучшими від козаків, за тими ротами та хоругвами, котрих посілали розганяти козацькі купи, купці покидають біті шляхи, тиняюця з возами по манівцях, и платять важке пробито замість легшого мита. Україна колотиця невгавущим колотом п'яного бунту з одного боку и вповажненого посполітим правом розбою з другого. Благочестіві ченці, швендяючи в Москву по „милостиню на церквне строєнне“, мовчать перед царем, ніби набравши в рот води, про козацьке хижацтво та розбишацтво, и краснорічиво звертають невгавущу українську колотнечу на панів та на шляхту, що пійшли, мовлів, то в латинство, то у всяке еретицтво, и тяжко тіснять благочестівих християн, „наипаче ж козаків“.

Тим часом з'їзучені прелати лазять по замках польських „королят“, и перед їх такими ж високими престόлами, як и престól москóвського самодержця, винуватять за все й про все кудлатих схизматиків. Не вважаючи на те, що Наливайко грабив попівські двори й церкви так само, як міщанські комори, панські замки и мужичі оселі, звивають усé духовенство кгрéцької віри Наливайковою Сэктою, звивають Наливайками и Наливайковою Сэктою навіть ис костельних казальниць, навіть устами таких проречистих апостолів латинства, як Фаби́ян Бірковський. А їх духовні годо-

ванці, такі поважні, заслужені и письменні люде як князь Кріштоф Збаразький, замісь того, щоб запомогою та наукою підняти руських попів из узаконеного польским правом мужицтва и підданства, плямують перед королём словами: *genus sceleste hominum*, все руське духовенство поспіль.

Так-то дві гярні, найгарнійші в світі славіянські народності, а в них дві рівновагові половини спасенної асоціяції „капітала“ *) с працею и робіти розумової з роботою мускульною, нацьковані одна против однієї лукавими або сліпими вождями, готові були впітись одна в одну зубами, на погібель землі, дорогі обом ім.

VI.

При таких обставинах, наступила татарокозацька чи козакотатарська Хмельніщина, ведучи за собою рідну сестру Татарського Лихоліття — Велику Руїну. Дарма що козаки побивали руську благочестиву шляхту за одні с польскою латинською, чи то б то нечестивою, пліндрували можновладних культурників и колонизаторів України за одні з дрібною шляхтою, котру сама пісня народ-

*) Се слово треба розуміти в політикоєкономічнім значенні.

ня зве хліборобами; дарма що козацька „таборщина“ попрорізувала Руську землю безлідними шляхами завширшкі в пять и десьять миль; дарма що козацькі гетьмані розплáčувались из мусульманами одновірним наро́дом своїм, своїми підпомішниками и потужниками, — за все й про все винувачено на Україні Ляхів. Дарма що ся багата и людна тогді над саму Польшу землі, текуча, мовляли, молоком и медом, за корóткого козацького панування звелась ні на що, окрілась німими городищами та селищами, забіліла людзькими черепами та кістяками, — вина падала на одніх панів Ляхів, котрими попi с козаками протурчали ўші наро́дові з нашої сторони́, так са́мо, як с польскої ксєндзи́ с своїми годіванцями протурчали ўші панам, панським синам-колекгійнтам и всім, мовляли, „добрим като́лікам“ Налива́йковою Сєктою. Дарма, на остáнок, що Хмельницький був разом и турецьким и москóвським підданим, що навіть народня пісня проклинала ёго за розплáту с Татарами українськими парубка́ми, дівчатами й молодіцями,*) — имя „Козацького Батька“ прославлялось на Україні, як Мойсееве.

*) Ся пісня дожи́ла до на́шого ча́су. Як вільно ще було́ етнографувати проміж наро́дом по Україні, я записав її в рідній око́лиці Хмельницького и напечатав у I-му то́мі моїх „Записок о Южной Руси“.

Письмєнні українські лю́де не так хотіли, як му́сили прославляти Коза́цького Ба́тька и за живота́ ёго, и по сме́рти. Не гово́римо вже про коза́цьких архиєре́їв, котрі „якоже ри́за вь кро́ві намочена не бу́дуть чи́сті вь вѣ́чное вре́мя“.*) Спогада́ймо тілько те, що зна́чня части́на шля́хти, на́віть люде́й до́бре вивчених по за гра́ницями Польщи, оберну́лась, під час Ру́їни, в коза́цтво. Тяжкі криминалісти, безна́дійні стратє́нці, легкоду́хи зра́дники культу́ри європе́йської силкува́лись опаску́джені коза́цьким реме́ством именá свої́ підня́ти вго́ру до геро́їзму че́сти, віри и поспо́літого добробу́ту; видумува́ли великоду́шні проклама́ції а posteriori коза́цьких бу́нтів, и сочи́няли в підроблених літо́писах такі справде́нні по́двиги, як на вербі́ гру́ші, аби́ в те́мне пото́мство сво́є пере́йти не бешче́сними па́ліводами. **)

*) Исаи́н гл. XV, ст. 21.

**) Що працюва́ли вони́ не да́рмо, се ми вбача́ємо в ті́м, що фалшо́вану проклама́цію Хмельни́цького, під да́тою 28 ма́я 1648го ро́ку, Ахеографическая Комиссі́я напеча́тала між свої́ми Актами, а ро́ків через де́сяток переложи́ла францу́зькою мо́вою в широ́кому quarto, котрі́м хоті́ла „объя́снити“ Євро́пі „истори́ю Югоза́паднаго Кра́я и его́ отноше́ній кь Росси́и и Польшѣ“. — Се́му посты́дному для истори́чної нау́ки и грома́дзької пова́ги доку́ментові да́но ось яку ка́ззву: „Универсалъ Гетмана Войска Запорожскаго Богдана Хмель-

VII.

По Великій Руїні, роздérто Україну надвоє
и перéтято Дніпрóм. Татáрський бéріг Славу-
тиці, під москóвським панува́нням, осіло коза́цтво,

ницкаго Жителямъ Малороссійской Украины и Коза-
камъ, въ котóромъ, изображая жестокія ут́сненія,
претерп́інныя ими отъ Поляковъ въ в́ёръ, чести, иму-
ществ́ъ и самой жизни, уб́еждаеть ихъ соединиться
съ нимъ для защиты правъ своихъ вооруженною ру-
кою“. — Мұшу оговоритись, що Археографическая
Коммиссія зробила се не с політичнёго ехíдзтва. Се
в неі була —

„Незнання жалкая вина“,
як сказав Пу́шкин про Татáр.

Величні пóдвиги так названої „общерусскої“
историкóграфіі здаю́цца вже яко́юсь дíкою мрією. От
же вони здаю́цца дíкою мрією тільки тим, хто не вдо-
вольня́ецця само́ю „фа́булою истóрії“, и бажа́е вбача́ти
истóрию „описáтельною соціоло́гією“, нау́кою вбес-
пéчення громадзького добрóбуту. У полунóчнім Вави-
лóні не хóчуть сёго знáти. Там не тільки ніхтó не
вважа́е на такі науко́вої скaндáли, як піднесéнне Еврóпі
затемн́ення истóрії Югoзáпадного Кра́я під назвою
„объя́снення“, та ще й тогó загúкують, у когó є óчі,
щоб бáчити.

Се ж дрібна дрібнóта рóбить такé з истóриєю
вгорі, а спогля́нмо, щó вона́ витворя́е внизú. Не знá-
ючи и не хóчучи знáти, як у всёмú світі преобразі-
лась ужé истóрия під надихом „правд́ивої релі́гії“, чи

позаймавши па́нські зе́млі під свої́ займанщи́ни. Ру́ськи й бе́ріг, поро́жній и безлю́дний, достав́сь надполо́винені́й По́льщі.

Вважа́ючи по переко́рах и нарека́ннях коза́цьких од Налива́йка до Хмельни́цького, тре́ба було́ б сподіва́тись, що на Тата́рському бо́ці Дніпра́ постане́ життє ра́йське, а Ру́ський бік зіста́неця пекельно́ю пу́сткою, с котро́ї вся́ка жива́ ду́ша втека́тиме в моско́вську Гетьма́нщину, до своїх, як у кобза́рських ду́мах уте́кали нево́льники из зе́млі туре́цької, из віри бусурме́нської.

Вважа́ючи по то́му, що в переказа́х письме́нників украї́нських, пані́ жили́ на Вкраї́ні як у ра́ю, а мужи́ки му́чили́сь як у пе́клі; що, по ба́бським ро́сказням на́ших істо́риків, не було́ міри людсь́кій тісно́ті, нево́лі и на́рузі під ля́зькою корми́гою

то „по́езії нау́ки“, вони́ ро́блять її іграшко́ю своєї́ умственно́ї ди́кості, и на́віть по́руч ис протеста́ми лю́дей тяму́щих печата́ють між неруши́мими фа́ктами такі па́дущі фа́кти, як те, що Мельхисе́дек Яво́рський святи́в гайдама́кам но́жі, а Го́нта різа́в своїх діте́й.

На біду́ обо́м наро́дам, и в по́льській пресе́і поза́вдилося́ таке́ ж саме́ літе́рату́рне гайдама́цтво. Му́шу с само́ї ціно́ті націо́нальної про се нагада́ти. Бо вино́шу з рідно́ї ха́ти смі́тте не для́ то́го, щоб сусе́де зна́ли, як її занехлю́дено, а для́ то́го, щоб, хоть ис со́ромá пе́ред проста́цькою ха́тою, держа́ли вони́ свої́ пала́ци че́пурно.

у землі, текучій молоком и мѣдом; що, по кобзарським думам, пánські підпомагачі Жиди, мáло того, що глумились из Бóжих церкв, та и в са-мóго небора́ка ста́рця одіймали ви́прохані попід віко́нню ййця; вважа́ючи це все, трéба б локгично думати, що не полізе чоловік у ярмó, котрэ́ розбів серéд кривáвої пóводи, и не вёрне́ця в пéкло, с котро́го втік осмáлений и скалічений.

Ні! от же бо ні!

Скóро забезпéчено трактáтами нову́ грянiцю москóвської Гетьмáнщини від пóльскої Укра́їни, за́раз починаю́ця величéзні втéки непідневóленого нікóму коза́цького на́рóду під шляхéцьке пану-ва́нне.... Ті самі́ лю́де, с котри́х, по кобзарським думам, так гі́рко знуща́лись и по госпóдах и по церквáх Ляхи́ та Жиди́ (и коли́ ж, *nota bene?* тогді́, як у ко́жного в рука́х бу́ла шаблóка, а перéд очі́ма тисячостежкóвий шлях за Порóги!); ті самі́ лю́де, котри́м безбóжне, беззакóнне и лю-дожéрне пáнство завда́ло Нерóнівські инквизи́ційні му́ки и дияво́льські кривди; ті лю́де, котрі́, с по-півського на́диху, галасу́вали, що лóчче жити в ту-ре́цькій невóлі, ніж під ля́дзьким панува́нням, — тепéр тiснулись на зéмлі тих самих Конецьпóль-ських, Потóцьких, Калі́нівських, Вишневе́цьких, Любоми́рських и т. д. и т. д., котри́х силку́вались измести́ з лиця́ землі, вірі́зати до по́гі, віду́шити

по Україні, по всій Русі, ба и по всій Польщі, так щоб и дýху їх нігдé не пахло.

За малий час, на вдивовіжу истóрикові, порóжнє пóприще Великої Руїни зробилось вельми людним, веселим, розкішним, и зацвіло такими достáтками, що самі дідичі, сині и внúки козацьких недóбитків, сідючи в Варшаві, питáли в своїх осáдчих та кгубернаторів: „Звідкіля се ви берете такі грóші? Чи не познахóдили ви шведських скарбів, що шлетé нам стілько зóлота й сріблá з України“?

Чим же подякували панáм Ляхáм козацькі та москóвські втікачі за розкішне пристанóвище и за ту вольну волю в купéцтві, ремéстві, господáрстві и громадянстві, котра на злітій ляцькою и козацькою крóв'ю землі віростила пишнобарвістий, співучий и танцюристий рай? Се знов така загадка, що ключá до неї трéба шукáти аж у преподóбного Θεодóсія Печérського, аж у свято́го Кадлúбка Надвислянського.

По старій пáмяті, українське гультайство (такé самé гультайство, якé повлázало тепér з обо́х сторін у міжнародню прéссу) зникло из Запорóзьцями; по старій пáмяті, українська темнóта наставляла ўхо своїм ди́ким пáстирям душ (а ди́ча сих благочестівих пáстирів ще побільшала пóслі Хмельни́щини); по старій пáмяті, вікохана віка́ми злóба

на панів Ляхів опанувала неупотужнений освітою розум упечатливої, мечтательної, завзятої по своїй природі маси, та й поновіла під корогвами Залізняка й Гонта ту, мовляв, „честь-славу, військову справу, що сама себе на сміх не давала, неприємця під ноги топтала“.

Як перше ехидні люде двігали до своєї мети п'яне гультайство и дурне (бо не освічене здоровою наукою) мужицтво то грізними, то принайними відумками, то на останок татарським терро́ром, так и тепер підняли ёго відуманою Золотою Грамотою и відуманими Свяченими Ножами, обнадєжливими я́коби дарами царі́ці Катері́ни.

Зна́на по всьму́ світу Ума́ньска Різа́ніна 1768го ро́ку кинула своє крі́аве ся́ево на просла́влену коза́цьку завірю́ху, на ту пості́дну для нас по́ру наро́днєї жи́зні, коли́, замі́сь люде́й, просві́чених европе́йським гумані́змом (котри́х могли́ б ми ма́ти, та не ма́ли, між свої́ми вла́діками й па́на́ми), пропові́дниками на́шими бу́ли те́мні на о́чі и на ро́зум кобза́рі, ви́кохані в ко́рчмах та в коза́цьких коша́х на́ші Го́ме́ри, що восторга́лись на́віть и похода́ми в правосла́вну Во́лочи́ну, де коза́кі (вкúпi с Тата́рами), мовля́ли вони́, во́лоську кров иж жо́втим піско́м у по́лі міша́ли, во́лоською кро́в'ю рі́чкі й о́зе́ра ви́повнювали, во́лоським тру́пом гаткі́ й байра́кі вимощу́вали.

VIII.

Затѣмнене підробляними документами и фальшованими літописями діло Великої Руїни, після її восхваленої (о сором!) українською музою имітації в Уманщині и Черкащині, зробилось ясним, — тільки не для нас, не для козацьких правнуків, котрих москóвська пропакáнда одурмáнила ще більш, ніж одурмáнила ізуїцька на́ших антагоністів, панів Ляхів.

Ми прислухáлись жаднім у́хом до гайдамацьких пісень, до запорóзьких традицій, до красомóвних сеймові́х докóрів „мóжним панáм, земні́м богáм“, за їх безумний нáдмір, робіли собі з уривочних вира́зів скрижáлі завіту, и не мáли очей на той добрóбут України, головне́ джерелó на́шої прорéчистої мóви, на́шої голосно́ї и правдівої як Господне́ слóво пісні, котрій коза́цтво двійчі знівечило по послóвиці: „Зла і́скра и по́ле спáлить, и сама́ згáсне“.

Широ́ка на́ша письме́нність, втеря́вши ключ розумі́ння через прода́жність на́ших архиере́їв и ренекга́цтво на́ших дуків-срібля́ників, не привела́ нас до му́дрого пра́вила: *audiatur et altera pars*. Вона́ задовольня́ла тільки на́ше азі́йське самохва́льство в ви́дї європе́йської культу́ри, котру́ козаки́ припини́ли свої́ми еґґоїсти́чними, анти-па-

триотичніми війнами не тільки в Польщі, та и в самій Московщині.

Перебравши в пам'яті всі польські кривди й хіби, від Болеслава Хороброго, що гостював силовіць у Києві, до останнього Ляха-жовніра, що підкочувався під козацьких жінок на Україні; од першого хліба духовного, однятого в Русина, до останнього переману русинського бурсачка в латинство, — ми не дивуємось великій ненависті до лядського кода, котра не в одного Русина-Українця стала нечистим джерелом умовенної енергії. Ляхи бо мусили мститись и мстились над Руссю за свою надвереджену славу, за свою погублену оччизну, за своїх батьків, матірків, братів, сестер, дітей и внучаток, на останок и за свої маєтності на Україні, набуті не одним побратимством из вишшою й нишшою шляхтою, ні! бо ці маєтності відкуплені у Татарів найблагороднішою польскою кров'ю; а помста и кривава кара, яким би ми правом її ні вповажнювали, ще ніколи не сповніла душі винуватого іншими чужими, окрім звірих.

IX.

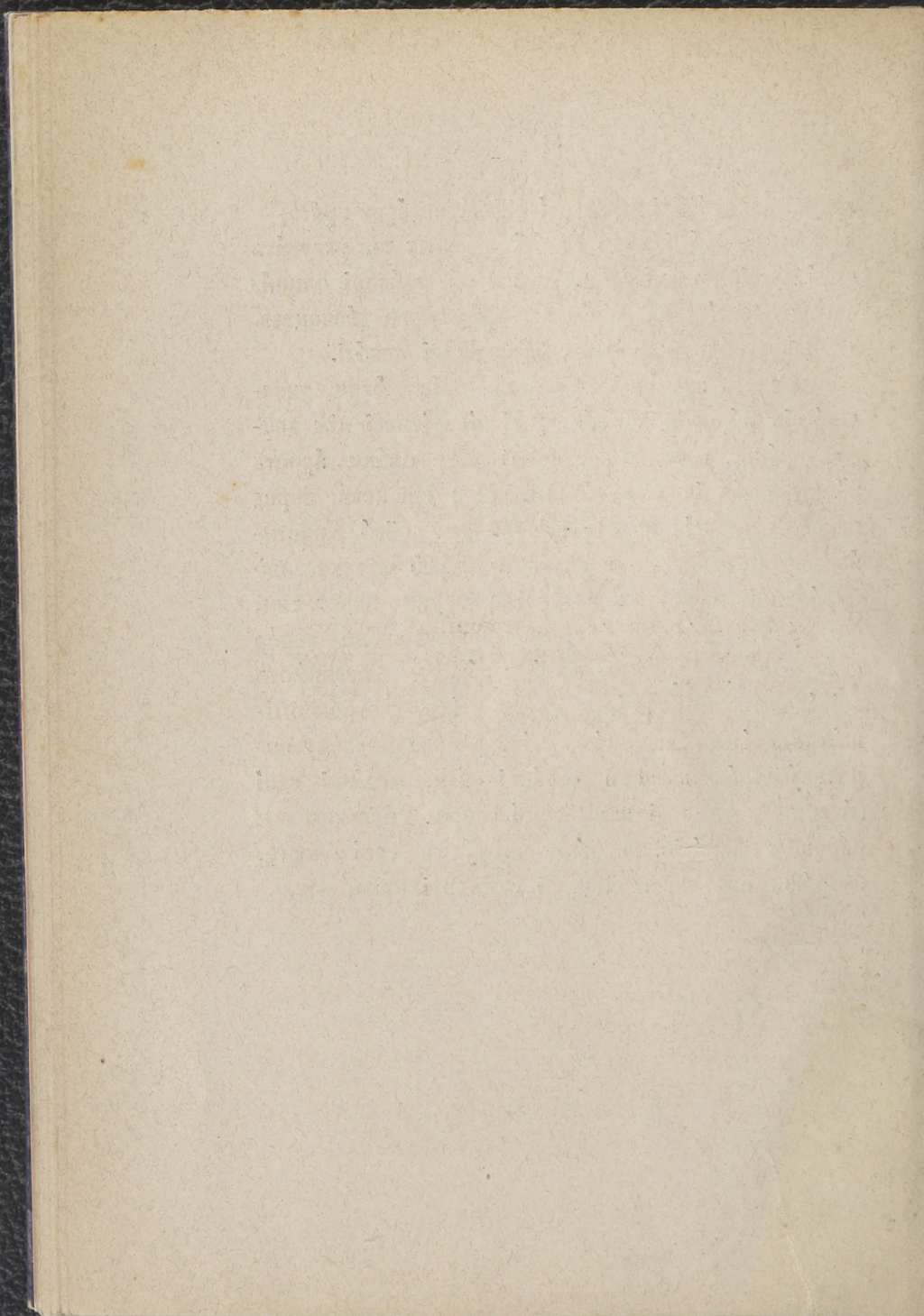
Коли ж Русини признають на суді своїєї совісти, що було ш чого їм поробитись роздратованими звірятами до проклятого лядського кода, то

мусять призна́ти й те, що Ляха́м було́ ш чо́го поробитись лю́тими пекельниками и Драко́нами су́ддями до ядові́того ко́дла ру́ського. З обо́х бо́ків набо́или ми сті́лько ехі́дного и кріва́вого, сті́лько дурно́го и па́губного, що нема́ вже на землі́ й трибуна́лу, котрий здо́лів би нас россу́дити; а ми, замі́сь води́ з рі́чки Ле́ти, жада́емо по да́вньому, по ва́рварському, по звіря́чому „сво́ю біснуба́ту нена́висть и застарі́лу жадо́бу по́мсти“, як мовля́в підпа́люючи ля́цькі серця́ Кадлу́бек, гасі́ти кро́в'ю сво́го нещасли́вого антагоні́ста. Так са́мо й Ляхі́, замі́сь то́го, щоб заго́їти тисячо́літні ру́ські ра́ни брата́рською підмо́гою в непіднево́леній ні́кому про́світі те́много лю́ду, силку́юцца по да́вньому и правдо́ю и кривдо́ю наро́бити нові́х Поля́ків ис старо́ї Ру́сі, и в слі́поті сво́й одда́ють ру́ську темно́ту да бідо́ту на пота́лу чужо́йдникам....

Та́йні и я́вні дві́гателі́ вза́много на́шого во́рогува́ння, з обо́х бо́ків, да́вно́ вже вте́ряли сво́ї ча́рі над на́шими серця́ми и сво́ю зве́рхність над на́шими ума́ми; а на́слідки і́х погі́бельної робо́ти, сказа́вши в на́шій украї́нській душі́ о́браз на́шої старосві́щини, затума́нюють пе́ред на́ми й тропу́ до на́шої бу́дущини. Повбеспе́чували себе́ на́ші слі́піі во́жді, мов ті со́ви, приста́новищем у роскі́шних церко́вних ру́їнах на Захо́ді й на Схо́ді; а Ру́син из Ляхо́м, гарячосе́рді зна́ряддя по́півської заже́р-

ливости, холодної и довговічнєї, як полярна крига, — з ласки добродіїв, що готові по всяк час рятувати чужі душі, не вміючи спасти своєї власної, опинились за залізними штабами потужного деспотства, за некрушिमими кратами безнадійної неволі.

Сидить завзятий Русин ис своїм лютим, тисячолітнім вврогом, Ляхом, у тісній тіснєві між двома морями, и надихана століттями омани ярость робить обох їх біснуватими. Мов два леві, перед котрими тремтів колись грізний для всього Християнства Босфор, — з великого жалю про те, що було та й минуло, з великої роспуки перет тим, що мусить певно бути, роздирають вони тепер один одному груди до самого серця, и позирають кривавими очима злости на ту втіху, котрою втішають спільних ворогів своїх. На сю мерзєну боротьбу тратять вони останні сили, останні свої засоби, и, мов ті клядіяторі перед римським соборищем народів, обоюдно готують собі смерть, котрою не хвалітимецця ні один з їх потомків.

ПОСЛІСЛÓВЪЕ.

Не купуй хати, а купи сусіда.

Українська пословиця.

Ворога хлібом та сіллю карай.

Українська пословиця

Дякую польській інтелікгенції, дякую братерським серцем за її просвічене вітання мого поклику до згоди з Русинами. Хоть, може, ще й небагато нас таких, у десятках мільйонів що обоюдним спочуттєм прихилиємось один до 'дного, та впевнюю, що розпочинаємо новий період польскоруської жизні. Поза́д нас — тьма завзятого недомислу; перед нами — світ миролюбивої науки.

От же, виступаючи під осяйним науковим стягом, не хапаймося співати побідну пісень аж по́ти, поки побачять люде наші доб́ра діла́ и восхвалять укупі з нами Создателя нашого серця.

Ще не зовсім поза́д нас та тьма, котру́ ми самоотверженно знéхтували: вона́ ще густо обляга́є наш круго́зир и вимага́є од нас ясних по́дви́гів чоловіколю́бства. Спогляньмо ж чоловіколюбивим оком перше всього на моїх критиків, на тих Русинів, що цура́юцца историчне́ї правди. Сі письменники живу́ть не

в XIXму, а в XVIIму століті. Тим-то й шкода з ними переко́рюватись. Не врозумляють їх, як бачимо, навіть и такі доводи, як пофалшовані літописі и повіду́мувані универсали. Міцно сидять вони у тому шанці, що спорудила їм бескритичня историографія, и с фанатичнею одвагою репетують на весь світ, що українська му́за не сплямувала себе, прославляючи гайдама́ччину з її свяченими но́жами, Золотою Гра́мотою и великоду́шними харци́зяками.

Не тра́тьмо дорого́го ча́су, не ва́римо з ними води́, а спогада́ймо лу́чче про те, як постають отакі критики, щоб запобігти сій лихій по́шесті.

Постають вони в XIXму столітті ретрогра́дним унаслідуванням жи́зні XVIIго століття, а ретрогра́дствують чере́з те, що не бачать ніякого пу́тя в своїй бу́дущині. Ось придиві́мось лише́нь, милосе́рдим о́ком до тих шкільни́х верте́пів, у котри́х ру́ські педагóгки вля́ють и су́шать перво́цвіт ру́ської мо́лоді: що́ там побачимо? Побачимо, що прокі́слу, терпкú и гіркú „шкільну́ ча́шу“ пода́є в нас и тепе́р бідола́шнім хлопя́там та сама́ схоластична рука́, від котро́ї на́ші пре́дки вте́кали в коза́цтво. Побачимо я́сно, що ні в поря́дку зна́ній, ні в підбо́рі нау́к, ні в са́мому ме́тоді навча́ння не ви́дно в воспи́тателів ру́ської мо́лоді на́віть и по́мислу про те, щоб зна́нне в голо́ві ю́ноши організува́лось у ду́мання. Боліючи се́рцем побачимо незасліпленими схола́стикою очі́ма, що там, де найбільше́ у́чень зна́в, там він найме́нше ми́слисть, найме́нше розу́міє.

От из яко́ю підгото́вкою вихо́дить из те́много верте́па нау́ки-му́ки бідола́шний ру́ський письме́нник, потра́тивши на чу́жі ми́слі сві́жу си́лу само-

рôзвою! и в який же переходить він світ из цвiнтáрного склѣпу, котрий ви величаєте шкóлою? Переходить він у той вiроблений мѣртвою схоластикóу свiт, в котрóму жѣнщина, душá семѣйного и громадинського життiя, являецця кúклою, несвiдомою нi нау́к, нi искúств, нi шiршого пробува́ння серед чужих людѣй, — шовкóвою, чи перкалѣвою кúклою, байдужливою на всiйкий прокгрес, тупóю до всiйкого вишшого на́строю. Переходить у такий свiт, де посполите вóбжество (до котрóго Русинiв доведено по iзуiцький прокграсi) не дає нi пiльги, нi пiдпомóги замученому рутинною пра́цею рóзуму, а перспектiва жiзнi не сповнiє сѣрця нiякими лeстiвими надiями. Такá бо (*nota bene!*) дóля всiх тих Русинiв, що iзуiти погордували iх в XVIму и XVIIму столiттi вiнародовити. Такá дóля тiєї твердóй Рúсi, що не пригúлилась до католицтва в XVIIIму столiттi и зрозумiла (на бiдú дiким рóзумом) дорогѣ пра́во своєї нацiональностi в XIXму.

Не бáчивши з рóду iншого свiту, опрiч того, котрий не годiцца iнáкше звáти, як тѣмрявою; не читáвши нiчого, опрiч хибá тих книг, що скитáюцца промiж людми́, мов заблудiвши в дрiмúчому борú; с сѣрцем повним жалó на людзькi крiвди и недовiрства до людзькóй пра́вди, виступає ползузамучений у шкóлах горопáха Рúсин на арѣну публицiстики, и як же ви дúмаєте, він почуваецця посеред ширóкої, вóльної арѣни слóва? Почуваецця так сáмо, як утiкач XVIIго столiття, шкiльний *ribaldo flagitiosus*, посеред Чóрного Мóря.

Тим же норýдком жiзнi, яким одвáжний, пону́рий и роздратований рибáльдо подвизавсь у

XVIIIму столітті на полі й на морі, тим самим порядком його рибалдовський потімок вербує нашого часу кругом себе ватагу людей несвідомих речі, и ширить між ними свої анахронистичні козакуваті мрії. Так як колись товариш Суліми, Павлюк, и після королівського помилування на ешафоті, не зрозумів, що козацьке відумане право підлягає правам, заслуженим у всьогосвітній культурі, — так и літературний гайдамака не хоче розуміти нічого, окрім тих диких, татаруватих ідеалів, які перед ним виставила козацька поезія та бескритична историографія.

Коли до сього прибавимо, що и с сторони традиційно ненавидних йому людей багатих и потужних не всі ступили на новий путь життя, показаний роду людському правосудною культурою; коли не закриватимемо очей на ті несправди, котрі витворюють в світі під заслоною церковного благочестия, олігархічної государности и громадянської поважности: то образ многотрадіальної польскоруської старосвіщини побачимо перед собою в свіжих, ядро блискучих, кричущих красках. Перемінюлись люди, не перемінюлись ні їх напасті, ні їх турботи на життєвському морі.

Кого ж за ці напасті и турботи винуватити?

Нікого, або всіх.

Винуваті й Русини, винуваті дуже за своє розбишачке буянне серед краю, котрого за собою не вдержали и своїм власним заходом не впорядкували. Винуваті й пані Ляхи за деспотичний надмір свій у перевазі над руською простою, перевазі часто лукавій и ехидній. Для правдивого серця руського, так само, як и для польского, ці обоєдні предків-

ські провини такі болючі, мов дві глибокі рани, на котрі немай ліків.

Чи подавав коли р'уку ктладійтор ктладій-торові після погйбельного для об'х б'ю? Не знаю. От же нам треба подати, коли не хочемо сконати в неволі на постидній ар'ені, котрою зр'блено для нас нашу рідну з'млю.

Од Русинів шкода ждати примир'я: бо вони, як нар'д, систематично придавлений убожеством и посліду'щий у цивілізації між усіма Слав'янами, не здолють піднятися до самообсуду; вони, в своїм варварстві, почувую'ця праведними, и в своїй несвідомості исторії, яко науки, здаю'ця собі пекельно, не по л'бдавки вкривдженнями.*) Треба ждати каяття иворотт'я од багаччого, од потуажнійшого, од вишшого,

*) Се показують и мої Зоїли. Мелють вони давно вже перемелене, и силкую'ця дискредитувати мене тим, що до „Кр'шанки“ я не додав доказу моїх историчних виводів, на котрі вони дивля'ця, як телята на нові двері.

Зда'єця, чоловік, просидівши в бібліот'ках та в архівах дес'ятки років и напечатавши обер'емок томів, має право промовити до добрих люд'ей на великдень без цитат и критичних аргументацій. А хто ви такі, ви, що позиваєте мене и в рокове св'яго на диалектичний суд? Объявіть свої имена, и покажіте наукові праці свої.

O ribaldi flagitiosi! та я ж через те й прихав на підтримку України, що на дніпровій Україні не вільно міні було людзького слова промовити. И оце міні довелося тут розмовляти с телятами! Ні, маю в Бозі надію, що, констатуючи факти робою широкої историчної критики, бачитиму кругом себе луччу авдиторію. А з вас уже и сам Господь Бог нічого не зробить: такі позабавано вам у голову ц'яхи.

в прѣсвіті, од свідомого в давній и новій політиці.

И справді польска інтелігѣнція почала вже зглибока міркувати, яким би то рѣшом поєднатись ії не своїм тисячолітнім ворогом. Не входячи в причини рѣзрату с тією Рѣсєю, котра колись давно и своїм рідним и польским рицарям складала почесні пісні, quae dumaе vocantur, ся благородна інтелігѣнція чує тепер, мов однѣ велике серце, що яксь нова и неминуча бѣда, погрѣжує Полякам од сѣго нещасливого рѣзрату в бѣдущині.

„Trzeba chyba być ślepym (піше хтось у „Кгазѣті Краковській“), aby nie nabyć przekonania, że straszny grozi nam wróg we własnym kraju; my zaś wroga tego lekceważymy, nie obliczamy jego siły i jego potęgi, szyczymy z niego i tych, którzy nam o wpływie moralnym i o zasobach siły brutalnej opowiadają“.

Сей страшний ворог єсть не хто інший, як той великий Нѣтам, чи той тѣмний Недомисел, що криєдця в Рѣському народі и визирає с кожно-го виразу єго письменного отамання... Так, панове браттє, се ворог, се справді страшѣнный, зловіщуватий ворог!

Чим же ви єго подѣжаєте? Чим ви́зволитесь віт того погібельного Дамѣклового мечя, що не знаєте, чи він тне самих вас по шії, чи, мѣже, ваших дітєй и внучаток?

Невжѣ ж бо дѣмаєте подѣжати свого ворога имітацією того необачного дѣспоцтва, на котрѣ так гірко нарекаєте в Москѣвщині?

Дивлюсь я своїми очіма, як ва́ші гуманісти, ва́ші прогресісти и культурники гасяють по всій Галичині та хапають наманя людєй рѣшом незабу-

того царя Миколая; дивлюсь и киплю серцем у своїй немоготі вчинити їх и задля Русі, и задля самої Польщі. Плямують вони сим поліцейським гасанням австрійську конституцію, и возводять на висоту мученичества за національну справу навіть и таких людей, котрі силкувались погасити іскру світу, що засіяла Галичанам в Україні. А ви сього мов и не бачите: бо навіть и ваші либерали знаходять що сказати в оправданне того, чого не оправдує ні християнське серце, ні політичний розсудок. Хибі ж ревуть напобігні воли над півними йслами? И чивже ж у всій зоології тільки Русин такий звіряка, що однаково лютує и голодний и нагодований? Не звертайте, панове братте, на німецьких олігархів своєї необачности; а лучче поміркуюмо вкупі, що се ви робите! Се ж ви поливаєте болом'є олією! Се ви пускаєте воду на колеса тих млинів-вешняків, котрі перемелюють стародавні козако-попівські відумки на новий лад!

А що вийде, панове Поляки, с сього мліва? Як вам здається? Чи то ж вам легше буде рівноважитись из Руссю тогді, як вона згодує й немовляток своїх, так як її саму згодовано? Або, може, думаєте, що сільський пахарь не послухає міського писарки, и розумнійше свого кгазётного отамання розберє міжнародню справу? Чи, може, вповаєте до віку и до суду ёго підпобувати, підкупляти та піддурювати вкупі ж Жидами на виборах? Чи сподіваетесь давнім ізуїцьким рббом винародовити Русь принадним католицизмом?

Се все западні під вашими ногами; се підводні скелі на вашому життєйському морі.

Ні! не переслідуванням письменної темноти руської, а братерською допомогою добробутові народу Руського и щедрим науковим світлом у вертепах мучительки науки запобігнете ви тому лиху, котрє вже з вашої власної преси промовляє до вас голосом Кассандри...

Великодушні люди не перевелись між Поляками. Бо й до мене озвався один печатно по рідцарські и по християнські, немов би устами великого Яна Замойського:

„Dla osiągnięcia trwałej i rzeczywistej zgody z Rusinami gotowi jesteśmy ponieść nawet znaczne ofiary, bo rozumiemy dobrze, że od tego zależy cała przyszłość nasza“.

Нехай же се слово та станеця ділом. Нехай не говорять міні Русини, що чували вже не раз та й не два сю польську пісеньку. Несіте, панове браттє, ваші офіару для рятування темних людей од легковірности, а псевдопросвічених од гайдамацької филозофії. Несіте, та й не скупуйте: бо Небесам угодна тільки щедрота повна, щедрота братня. Несіте, та й не лукавуйте: щоб допоможени и освічені Русини були в вас Русинами, а не Поляками. Несіте, та й не гайтеся, щоб не спізнитись. Бо щиро кажу вам: що, передсуди передсудами, а правда правдою. Не наскрізь руське серце проточила попівська православна та правовірна химерода. Ще вонб чує правду по Божому закону природи людзькбї. От же сю руську придüşену и мовчущу правду тяжко дратує галасувата польска кривда. Порá, шильна порá одну втихомірити, а другу впинити!

S. Kamiński

9.12.66v.

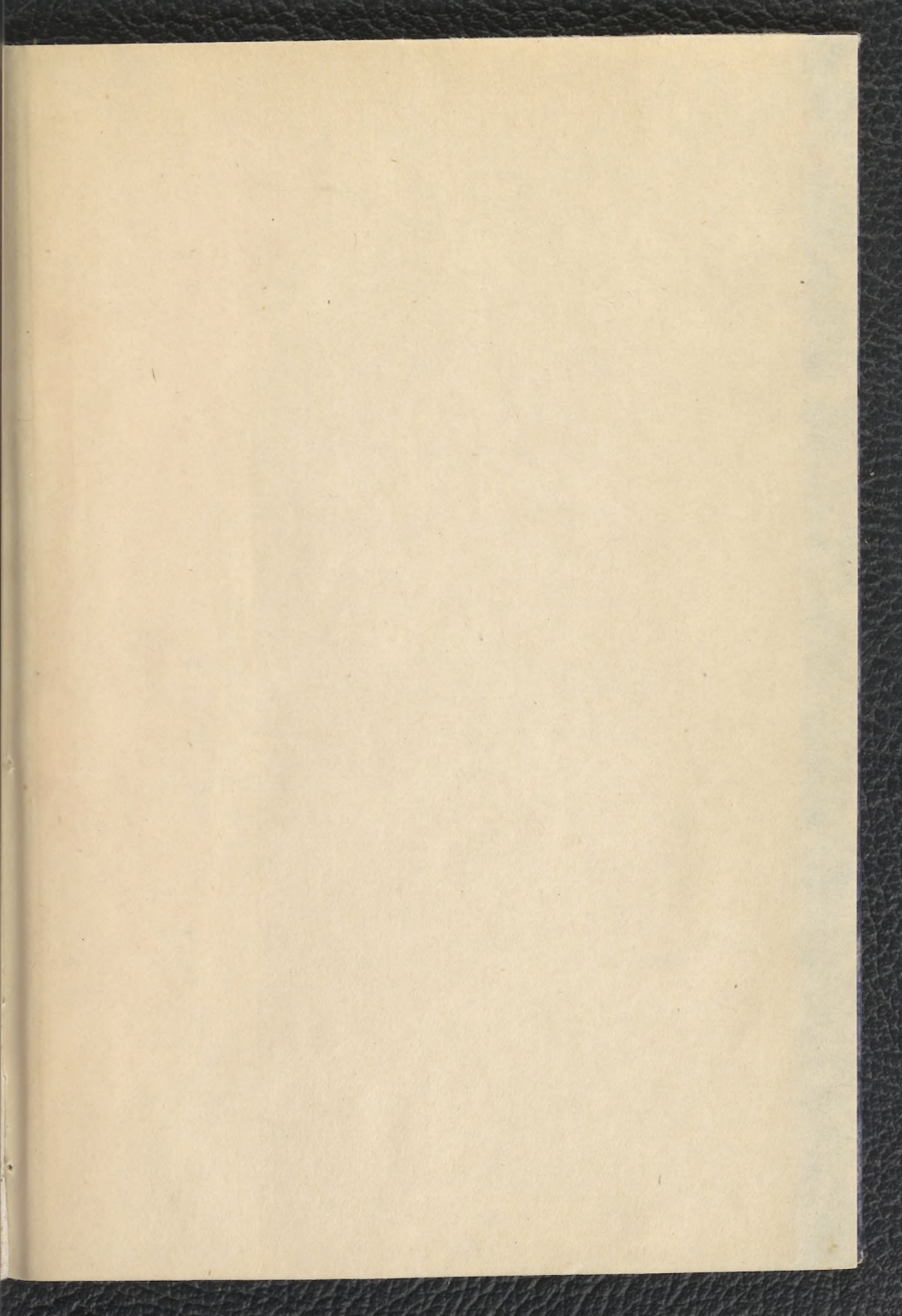
-308

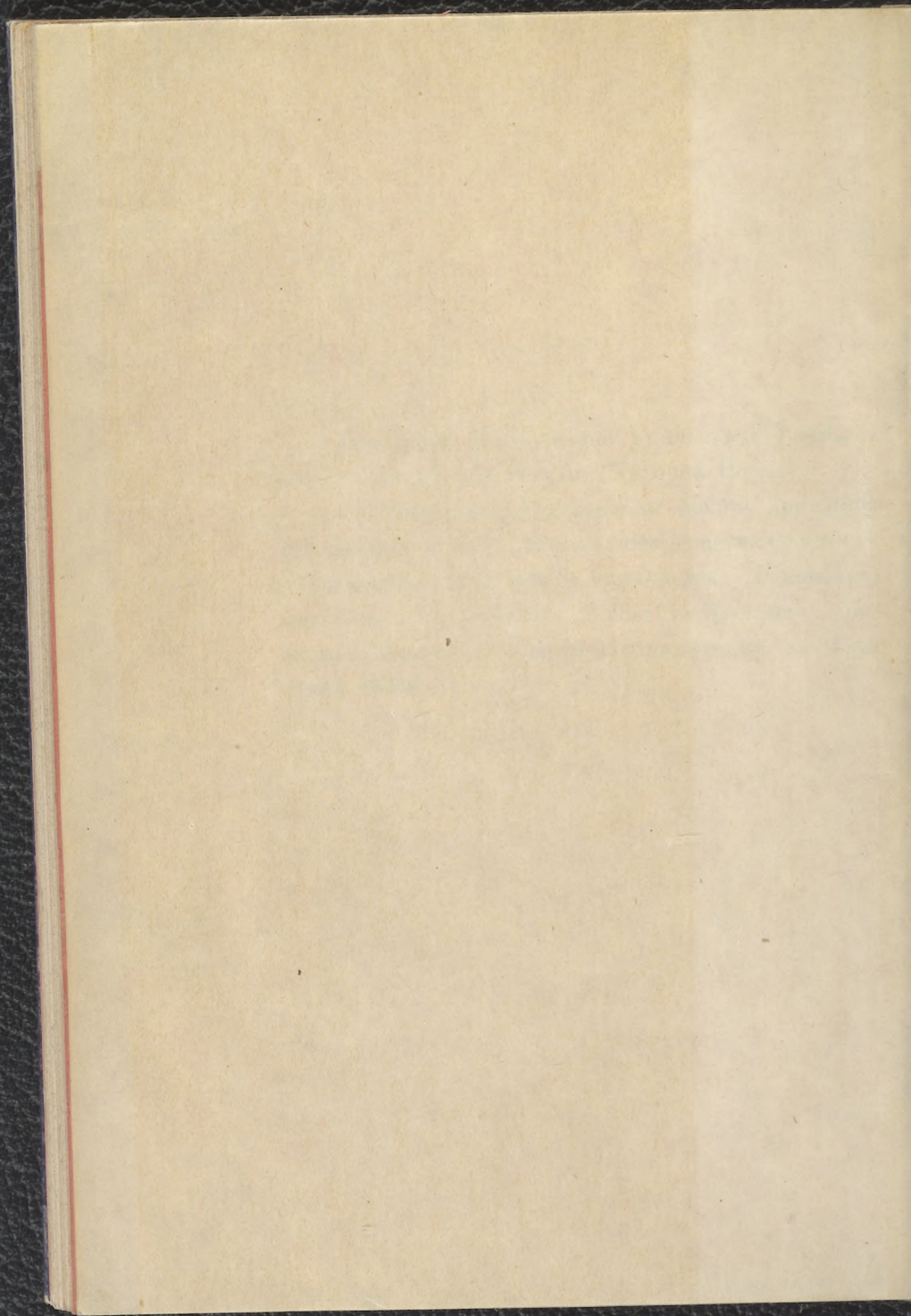
10

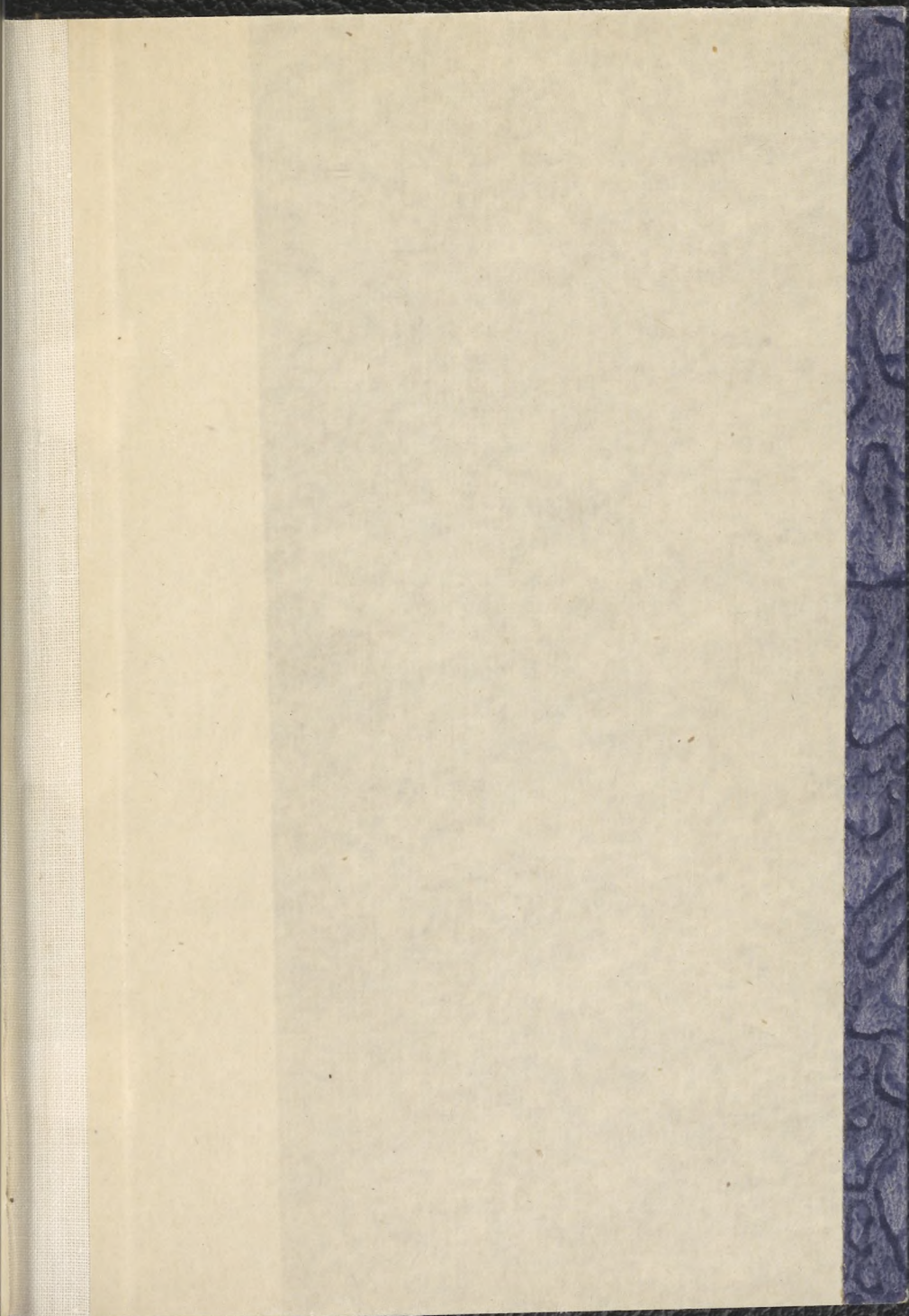
Перед сією „Крашанкою“ вийшла в світ книжка
того ж автора, під назвою „Хуторна Поезія“.

Слідом за сією „Крашанкою“ покине друкарню
и зъявиця в світі первий том поперекладуваних
з британської мови мовою українською „Шекспіро-
вих Творів“ („Отелло“, „Троїл та Крессіда“, Ко-
медія Помилки“), а потім печататимецця ще вісім
такіх томів.

366/10

363250

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001005762754